

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 25. aprila 2024 • Leto 34, št. 17

**LETOŠNJE PRVO SREČANJE JE BILO V ZNAMENJU
GASTRONOMIJE**

ŽE RANO SE JE Z RAČUNALNIKI SPRAVLO
stran 3

ŽMETNO JE TAK DOMAU TITI, KA JE VSE PRAZNO
stran 8

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ
stran 9

Projekt MAJ nadaljuje tradicijo povezovanja mladih iz zamejstva

LETOŠNJE PRVO SREČANJE JE BILO V ZNAMENJU GASTRONOMIJE

Projekt MAJ (Mreža Alpe Jadran) nadaljuje tradicijo združevanja in povezovanja mladih iz zamejstva. Mladi

pedagoške prakse vem, da se mladi zelo težko odprete. Želim, da na tem srečanju ne bo tako. Sovrstnike boste spozna-

njuje, da se je v sedmih letih, odkar je zaživel projekt MAJ, spletlo kar nekaj prijateljskih vezi: »Menim, da je projekt uspešen. Če želimo, da bomo v naših političnih in kulturnih organizacijah jutri imeli naslednike, mlade, ki bodo zagrabili za delo, moramo investirati v njih in jim omogočiti ta srečanja. Ne sme nam biti škoda ne časa in ne denarja.« Osrednji del dogajanja je potekal na Slovenski vzorčni kmetiji na Gornjem Seniku, kjer so mladi tudi sami pomagali pri pripravi porabskih jedi. Poleg golaža, dödölov in strausance je bil to še tamedli.

Fantje so se izkazali pri rezanju mesa.

Slovenci iz Avstrije, Italije, Hrvaške in Madžarske, ki so se konec minulega tedna za dva dni zbrali v Porabju, se letos družijo pod sloganom Okusi regije – raziskovanje hrane, prehranjevanja in kulinarike. Zbrane je v konferenčni dvorani Slovenskega doma v Monoštru najprej pozdravila predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovács in nato besedo predala slovenski generalni konzulki v Monoštru Dubravki Šekoranja, ki je mladim »zaželela lepo in uspešno druženje«. Po besedah zagovornice Slovencev

Felix Wieser je idejni oče projekta MAJ.

li le, če boste odprti eden do drugega in se boste tudi pogovarjali. Uživajte tudi v gastro-

»Na Gornjem Seniku tej jedi res pravijo tamedli, mi doma pa ji pravimo kaup, tako namreč pravijo v Števanovcih, od koder prihaja moja mama. V Sakalovcih sicer temu pravimo cvrtina,« je o tem, kakšno bogastvo ponuja porabsko narčje, razložila Noémi Illés, ki je navdušena nad druženjem mladih zamejcev: »Sama sem bila doslej le na enem od tovrstnih srečanj, in sicer na Hrvaškem. Ohranjam pa stike z nekaterimi udeleženci, predvsem tistimi iz Italije.« Udeležence dvodnevne družjenja, ki so se na števanovski osnovni šoli spoznavali tudi s skrivnostmi lončarjenja, je obiskal tudi slovenski evropsolane Matjaž Nemec.

Silva Eöry

Udeleženci so se lahko preizkusili v lončarjenju.

v madžarskem parlamentu Erike Köleš Kiss je srečevanje mladih Slovencev iz zamejstva zelo pomembno: »Iz svoje

nomiji, ki jo ponuja Slovensko Porabje.« Idejni oče druženja mladih iz zamejstva Felix Wieser oce-

Pod Srebrnim brejgom ...

... nauva divdja stvar velke nevaule dela. Od šakala pripoveddamo, steri se vse bole plodi, vse večji kvar pavrom dela. V zadnji deseti lejtaj je do eksplozije šakalov prišlo. Največ ji je z Balkana prišlo. Kak pa si svoj nauvi daum najdejo, ji leko vse

Šakal aj bi v Evropo s Törkami prišo. Po velki bitjaj je mrtve lidi pa konje raznok trgo. Vej se, ka oprvin so ga v Sofiji vidli, gda so Törki z bitjom nut v té varaš škeli vdariti. Tau je leta 1384 bilau. V Sloveniji so ga oprvin leta 1953 vidli, gda so djagri dva dojstrlili.

več na svejt pride. Po nekšni računaj aj bi v Sloveniji že prejk 2000 tej polonje vukov pa polonje pisov živelo. Šakal mrline (dög) žré, vse bole pa že koze pa ovce (birke) začne klati. Kak daleč de njegva populacija gor šla, se eške ne vej. Vse bole pa kcu k ramom ojdijo. Že je skrak velki varašov leko najdejo. Vcejlak skrak Ljubljane pa že v njeni parkaj ji kaulak 160 živé. Na toj svojoj pauti je šakal že dve tretjini Evrope poselo.

Kak vögleda, smo ena slejgnji generacij, ka eške ledenike v Evropi leko vidimo. Tüdi ledenik spod Triglava je vsikšo leto menjši, že ga skur več nega. Kak do zatoga volo reke pa potoki vögledali, bole na tau nej broditi.

Vse menje pa v Evropi ledenikov (gleccser) geste. Nevole z vrejmenom je na velke topijo. Zadnji velki alarm je iz sausednje Austrije prišo. Vö so zračunali, ka samo eške 50 lejt trbej, enoga ledenika več nede. S tejm se leko velke nevole z rekami zgodijo, stere ranč v krajinaj s tejm gezero pa gezero lejt starim ledom vöpridejo. Ledeniki ji napajajo. Med njimi je reka Mura tö. Od kejc de Mura svojo vodau dobivala, gda ledeniki preminejo. Mura, stera ménje cejlaj krajini dava, v steraj že se od inda guči.

Srebrni brejg vnoči večkrat čüje, kak na glas vejo šakali lajati. Do njega pa žalostno spejvanje ledenikov ne pride, gda se na polonje pa male falajčke terejo.

Miki Roš

Vinko Lukač iz Bakovec - 1. tau

Že rano se je z računalniki spravlo

Preminauče leto, gda sam se pogučavala z ravnateljico bakovske osnovne šaule Jožico Lukač, sam že obečala,

v osnovni šauli vodo računalniški krožek. V sedmomi klasi sam daubo svoj prvi računalnik, ZX Spectrum,

Mali Vinkec

ka vam nutpokažem tudi njenoga moža Vinkoja, steri je trnok zanimivi človek, vej pa se z dosta stvarmi spravla. In tak je zdaj prišo red tudi na njega.

»Ges sam rojeni leta 1971 v Bakovcaj, gé ške gnesden živém. Naša držina, mam ške eno pausestro, je žive-la pauleg šaule, zatau sam dosta cajta preživeo na šol-

steroga mi je mama kupila. Te je ške nej bilau interneta, tak ka sam se včiu iz knjig in strokovnih revij, kak je te biu Monitor. Mene je že od malih naug tehnika trnok fejest zanimala. In tak sam začno programerati v osnovnom jeziki basic. Gda smo meli tehnični den na šauli, so drugi redili kaj iz lesa, ges pa sam na svojom računalniki

Z ženo Jožico se z motorom večkrat odpelata na kakši izlet.
(Foto Silva Eöry)

skom igrišči, gé smo mlajši špilali fotbal, košarko ali pa smo se šli igro med dvema ognjoma. Večer so me mogli dostakrat domau vlejčti, ka sam nej steu titi,« je začno svoje pripovedjanje Vinko Lukač, steri se je že kak šaular rad tudi z računalniki spravlo: »Steu sam se vōza-šaulivati za računalniškoga programera, vej pa sam že

sprogramero en kviz, stero-ga so te drugi rešavali.« In zakoj je te nej šau na takšo šaulo, ga pitam. Pravi, ka ga je mama dojzgučala, vej pa bi kak računalničar celi svoj žitek »samo sejdo na stauci, tau pa nej bi bilau dobro za moje zdravdije. In tak sam se te odlaučo, ka dem na sred-njo elektrotehniško šaulo, smer elektroniki.«

Po tistom, ka je zgotovo sred-njo šaulo, se je zaposlo v enoj firmi, stera se je s tele-komunikacijami spravla. Po slovenski osamosvojitvi leta 1991 se je v rosagi dosta nauvih firm gorodprlo. »Té firme so nūcale svoje telefon-ske centrale in naša firma jih je montejrata pa serviserata. Od leta 1994 do leta 2002 smo rejsan dosta meli, vej pa so tau bili zlati časi ka se tiče telekomunikacij. Tudi meni se je té poseu vido, rad sam tau delo,« je raztolma-čo sogovornik, steri si je že kak srednješolec kupo svojo prvo video kamero, s stero je te tudi gostūvanja, rojstne dneve in druga slavja snemo. Leta 2002 je kak samostojni podjetnik goraudpro svojo firmo (v Sloveniji se po do-manje tomi pravi popoldan-ska obrt), samo ka je ške tri leta dale odo tudi v službo:

»Naša firma je en tau prese-lila v Maribor, tak ka sam se skor deset lejt dosta vozo ta in nazaj, pa te ške nej bilau avtoceste, zatau si ponūco skor vōro pa pau v eno smer. Včasi sam te samo štiri vōre na den spau. Te sam vido, ka dva po-sla nemo mogo delati, ka de trpelo zdravdije. In tak sam te 2005. leta šau na samostojno podjetniško paut.«

Provideo foto, avdio in video produkcija, stero ma Vinko Lukač, se v zadnjom cajti ne spravla samo z različnimi snemanji, liki tudi s kulinari-ko. Kak pa je do toga prišlo? »Pred dvema letoma, gda je žena mela rojstni den, sam brodo, ka bi jo preseneto z nekšim nauvim gestijom, ka ne bi pa čevapčiče pekli. In te sam kupo peč za peči pice. Na začetki, prvih pet pic, sam komaj vōdaubo iz peči, stera je bila cejla čarna, v sajaj. Te pa so bile z vajo pice furt baukše in sam jih za rojstni den rejsan speko. Tisti, steri so jih te geli, so jih valili pa so eni ške pravli, ka aj naj pridem tudi k njim, ka

mo peko pice ške na njihom slavji. In tak je tau šlo od lamp do lamp, pa sam se te odlaučo, ka firmo doregi-strejam in tak od preminau-čoga leta ške pice pečem.«

Vinko Lukač pri svojom deli dosta nūca kamero

In tak zdaj pride ta, kama ga pozovejo. Za menje kak 15 pic nejde na teren, ovak pa je do zdaj največ 40 pic spe-ko na enom mestu. Nauva stvar, s stero se ške spravla,

rejo gledati. Ge pa jim dam priliko, ka pa pridejo do starih video spominov.«

Čiglij ma dosta dela, Vinko Lukač rad odi tudi po svejti. Več o tom te zvedli v drugi

številki naših novin, zdaj samo telko, ka na kračiša po-tovanja rad dé z motorom, se pravi na dve-j potačaj. »Že v srednji šauli sam meu en mali 50-kubični Tomosov mo-ped, za steroga sam tudi moto-ristično vižgo mogo napravi-ti. Toga so mi te vkradnili pa sam neka cajta biu brez. Pred par lejt pa sam si te kupo motor

in se tak večkrat sedem na njega pa se, dostakrat tudi vküper z ženo Jožico, kama odpelam. Lani sva tak en den prevozila 800 kilometrov. Šla sva do Grossglock-

Že dve leti se spravla tudi s tem, ka pice peče.

je presnemavanje starih vi-deokaset (VHS, VHS-C, mi-niDV, 8mm) pa tudi DVD-jov na USB ključ, tak ka si te leko té stare posnetke pogled-nete na računalniki ali pa na novejšom televizori tō: »Znamo ka tehnologija dé furt naprej in zdaj lidge tej starih kaset sploj več ne mo-

nera v Avstriji. Sploj fajn se je bilau pelati po gorski poš-tiji. Meni je motor užitek, ge ne letim naglo, vozim se z njim, ka odklopim misli in si glavau spucam,« je ške povedo Vinko Lukač.

Silva Eöry
Kejpi osební arhív
Vinka Lukača

PREKMURJE

Prekmurski pisker

V zadruzi Žitek, stera ma sedež v Čopincaj, so si vžbrodili, ka napravijo Prekmurski pisker. Napravleni je iz domanje ilojce in tau v trej velikostih (0,8 litrski, 2,5-litrski in 4-litrski). Lončara Darja in Franc Zelko sta ga napravila v formi, stera je bila značilna za Prekmurje. Dobri poznavalci kulinarike so pripravili ške recepte za gesti, stero je napravljeno iz doma pripauvanih sestavin, stero se leko pripravijo v Prekmurjskom piskri

ali pa v pečici pa se pisker samo nūca za tau, ka se gesti dá na sto. Prekmurski pisker združuje lokalno tradicijo lončarstva in kulinarično tradicijo Prekmurja. Prekmurski pisker je predstavljeni tudi v knjigi in tau celau v šestih jezikih. Pauleg slovenskoga ške v sausednih jezikih (vogrskom, rovaškom, italijanskem in nemškem) pa ške v angleščini. Pri projekti so s prostovoljnim delom sodelovali strokovnjaki z različnimi znanji: etnološkimi, jezikovnimi, prevajalskimi, pravnimi, gastronomskimi, lončarskimi in drugimi. Temeljni cilj projekta je ohranjati identiteto prekmurske krajine z njenimi etnološkimi in gastronomskimi značilnostmi. Prekmurski pisker, stero je biu vključeni tudi v slovenski projekt Slovenija - Evropska gastronomska regija 2021, de objavljeni tudi v drugi knjigi eričnoga slovenskoga etnologa dr. Janeza Bogataja z naslovom Gastronomija panonske Slovenije, stera de voprišla v letošnjom leti.

Silva Eöry

ZA DOBRIVA DVA MEJSECA SE ZGOTOVIJO APARTMANI V ANDOVCI

Če ste v slejdnji mejsecaj pri Malom Triglavi v Andovci ojdli, ste leko na pamet vzeli, ka malo višiše na brgej eden veuki ram zidajo. Skor tak vōvidi, kak edna indašnja paverska kuča s trnacem pa na formo

V tom rami blūzi Porabske domačije v Andovci do štirge apartmani. Formo mā po paverskoj kuči, v njem leko na gnauk spi do šestnajset gostov.

litere »L«, samo ka je napravljen z bole moderni materialov. Mikrobusi pa drugi autonge samo tak lejčejo gor pa doj, glasno se čūjejo škēri tō. Najgir smo gratali, ka tak na veuko tam delajo zidarge, zatok smo k Porabskoj domačiji pozvali predsednika Porabskoga kulturnoga in turističnoga društva Andovci Karčina Holec.

»Meli smo probleme s tejm, gde aj spijo tisti, stero na programe pridejo kak sodelujoči, ali pa so samo turisti v krajini,« nam je začno pripovedjati Karči. »Gda je voprišo madžarski Razvojni program Slovenskoga Porabja, smo si pri našom društvu brodili, ka se mi tō zglasimo na razpis. Te se je nauraudila ideja o apartmanaj, ka bi prej meli sobe, stero bi leko vōdavalu za goste pa turiste.« Z vogrskoga proračuna je društvo za nauvo zidino dobilo 155 miljaunov forintov in dalo napraviti plane. »Tau je že tri lejta nazaj bilau, gda so penezge eške dosta vekšo vrednost meli. Nej smo pa mogli začniti z delom, ka smo vsefelē dopuščenja čakali. Te je prišo kovid, vse je dolastanilo, potom toga bojna, cejne so se

zdignile na duplansko,« se je taužo predsednik društva. »Vse plane smo mogli znauva dati narediti. Ta nauva zidina zdaj dosta menje vse mā v seba pa od zvūna, in ešče na menjšo smo go tō mogli narediti.«

V tajoj nauvoj kuči štirge apartmani baudejo, vsakši z dvōma postelama, smo čūli. »Depa če edna držina pride, leko ešče

Okna apartmanov gledajo na andovsko gauško. »Če štoj pride, do ma zazranka ftiči spejvali,« je gvūšen predsednik domanjoga društva Karči Holec.

edno ali dve posteli nutradejemo. Tak ka če računamo: štirikrat štiri, tau je šestnajset lūdi leko pri nas prespi. Dja tak mislim, ka je tau že nika. Ešče itak je več, kak če kaulak poglednemo po naši vesnicaj, gde sobe največ za edno ali dve držini vōdavajo,« je kalkullejro Karči Holec.

Kuča de se kūrila s toplotnov črpalkov (hőszivattyú), tak ka nikdar nede trbōlo drva nalagati. V sobaj takše poste le baudejo, štere do se leko nūca-

le ejkstra ali kak francuske poste le ranč tak, smo zvōdali. »Omar pa sto baude, hladilnik pa televizija tō baude, leko si pa čaj ali kafej tō skūjajo. Leko se stušērajo, kopalnica ranč tak v sobi baude. Istina je, ka ništerni turisti bola vanej v šatori, v kempingi radi spijo. Depa mi smo brodili na tiste držine, stero ščejo vse v svojoj iži meti, zatok bole takše sobe iščejo.«

Gostje v tej apartmanaj nede mogli dobiti zajtrik, de se pa prej tau tō leko rejši. »Tū v sausadnoj vesi je eden hotel, pa bi se z njimi zgučali, ka bi naši gostje prejk k njim šli na zajtrik. Za obed pa za večerdjo pa leko kama koli inam dējo, vej se pa turisti med dnevom tak ali tak po Porabji kaulak vōzijo. Tam že več mogaučnosti geste za toplo gesti,« je tomačo Karči Holec.

Porabsko kulturno in turistično društvo zatok zida apart-

malo haska mo tū meli.«

Karči Holec je gvūšen, ka dosta turistov pride k njim spat zavolo veukoga méra v porabski gauškaj. »Tōj nede autonge šli. Leko povejm, ka ešče telefon tū nede cingo, ka tōj nega signala, ešče interneta tū nega. Če štoj pride, ftiči do ma zazranka spejvali, nede ma vōra cingala. Pa če vōstaupi, je rejsan včasik v gaušči. Tisti, stero z varaša pride, s takšoga mejsta, gde je rejsan larma pa veuki promet, tōj leko najde svoj mér.«

Predsednik andovskoga društva brodi, ka zavolo tej nauvi apartmanov več turistov ostane v Porabji. »Dosta je bilau takši, stero so v Őrsēgi spali, tōj pri nas pa so samo rejsan telko bili, ka so vse kaulak poglednili. Tak so penezze tam njali. Slejdnja lejta pa je furt več lūdi spoznalo Porabje, gratali smo zanimivi za turiste. Dosta vse takšoga mamo, ka Őrsēg ali Goričko nejmata. Vsefelē posabni rastlin pa živali geste tōj in krajina je tū sploj lejpa.«

Karči Holec ocenjuje, ka zidar-ska firma dobro stogi z delom. »Tak planēramo, ka 30. juniuša vse gotovo bau, uradno te more kuča k reda biti. Če tak gledamo, ešče dva-tri kedne prvim se napravi, kak se prejkda. Delo je v slejdnjoj fazi, farba se zvūna pa znautra, ploščice se doladejvajo.«

Na pokritom trnaci pred apartmanskimi dverami do vōdjani stauci, kama leko gostje malo vōsedejo tō. Ranč tak pod strejov, depa že na oprejtom lufti bau edno mesto, gde de se leko pri stoli kaj zelo ali spilo, pred ramom de pa eden vekši park-plac tō. Prvi gostje do leko v apartmanaj spali že mejseca juliuša, pri andovskom društvu pa računajo, ka do uni daleč ponesli glas o lepotaj naše krajine.

Vej pa bodaučnost našoga Porabja zavisi od njegve priliblenosti med turisti tō.

-dm-

Na aprilskem večeru Sredi domovine Valentina Novak

V okviru niza večerov pod naslovom Sredi domovine na uradu vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu gostijo izjemne ustvarjalce, ki živijo in delujejo zunaj matične domovine.

17. aprila je bila gostja tokratnega večera področna podsekretarka za šolstvo v Porabju, profesorica slovenščine, dramaturginja, lektorica in urednica Valentina Novak. Pogovor z umetnico je vodila državna sekretarka na uradu Vesna Humar.

Vsestranska svetovalka za slovenski jezik v Porabju išče vrednost v vsem in če je ne najde, jo ustvari. Prav ustvarjalnost, inovativnost, domiselnost so ji nedvomno prav prišle tudi, ko jo je življenje poneslo v Porabje.

Kot je povedala, je že v drugem razredu vedela, da bo učiteljica in še danes čuti, da ji je svet najbližje prav skozi književnost in jezik. »Slovenščina omogoča mnogo kreativnosti,« je poudarila. Delo s Porabci je drugačno. Skromnost, visoko postavljene vrednote, pripadnost, soodvisnost, mehkoba so odlike, ki jih tako ceni med porabskimi ljudmi. »Izjemni so,« je opisala rojake, ki živijo onkraj madžarske meje. Meje, ki je močno zaznamovala karakter tamkajšnjega prebivalstva. Danes Porabje doživlja kot ideal. »To je skupnost, ki drugače diha. Toliko so me naučili mladi, pa tudi odrasli,« je poudarila in dodala, da je Porabje kljub svoji majhnosti zelo sposobno proaktivnega pogleda v prihodnost. S prekmurščino in sorodno porabščino se je ukvarjala tudi v monografiji Prekmurščina, kinč predragi. Veličina tega jezika, ki je skozi čas postala narečna tvorba, je razvidna že iz dejstva, da je bila med prvi-

mi dvanajstimi jeziki sveta, v katere je bilo prevedeno Svelto pismo. Valentina se rada ukvarja tudi z gledališčem. Je del njenega življenja, strast, ki ga je skozi obdobja negovala. Z veseljem to ljubezen prenaša tudi na učence in mlade. To

Z Valentino Novak se je pogovarjala državna sekretarka Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Vesna Humar. Foto USZS

je prostor, kjer učenci neverjetno hitro napredujejo tudi pri jeziku. V prihodnje jih čaka mnogo projektov, s katerimi želijo podpreti in motivirati otroke, mlade pri učenju jezika. Eden izmed projektov, ki se ga vedno z veseljem loti, je tudi publikacija Porabje z otroškimi očmi.

Valentina Novak prihaja z Goriškega, natančneje iz občine Rogašovci, zato ji obmejno življenje ni tuje. Študij, s katerim si je pridobila naziv profesorice slovenščine, je končala na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Za diplomsko delo Prekmurje, prekmurščina in regionalni medij; analiza najbolj poslušane oddaje v prekmurščini na radiu Murski val je prejela študentsko Prešernovo nagrado. Poklicna pot jo je pred leti ponesla v Porabje, kjer je hitro stkala močne vezi in postala pomemben člen skupnosti. Kar nekaj let je na Dvojezični osnovni šoli Gornji Senik kot učiteljica asistentka poučevala slovenščino in predmet spoznavanje sloven-

stva, pripravljala raznovrstne interesne dejavnosti, izvajala projekte, učence pripravljala na tekmovanja ter zagotavljala strokovno pomoč drugim učiteljem. Poučevala je tudi na Gimnaziji sv. Gotarda v Monostru. Leta 2020 se je za-

poslila na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo. Od takrat skrbi za načrtovanje, uvajanje in spremljanje izvajanja pred-

Zbrane sta navdušila mlada ponosna porabska Slovenca, Štefánia Dravec s prelepo odpetima pesmima in Mate Labritz z muhastimi pripovedkami v porabščini. Foto USZS

metov (slovenščine, dvojezičnih predmetov) in njihovega razvoja v Porabju, koordinira delo učiteljev, sodeluje pri pripravi sistemskih rešitev, strokovnih usposabljanj in aktivno strokovno sodeluje s porabsko skupnostjo, Državno slovensko samoupravo, Zvezo Slovencev na Madžarskem in Generalnim konzulatom Republike Slovenije v Monoš-

tru. Na strokovnem področju vseskozi tesno sodeluje s Centrom za slovenščino kot drugi in tuji jezik ter Inštitutom za narodnostna vprašanja. Veselita jo tudi oder in gledališče. Kot asistentka dramaturgije je že v študentskih letih izkušnje nabirala v Mestnem gledališču ljubljanskem, kjer je sodelovala pri pripravi gledališke predstave Kim Komljanec Škart. Kasneje je svoje znanje in pridobljene veščine unovčila pri pripravi kar dveh gledaliških predstav kulturno-umetniškega društva Avgusta Pavla; ena od teh je nastala prav v sodelovanju z gledališko skupino Veseli pajdaši Zveze Slovencev na Madžarskem Števanovci. Danes je zaslužna za pripravo številnih proslav, literarnih večerov, pogovor in drugih dogodkov v Porabju. Ureja časopis Mlado Porabje, sodelova-

la je pri nastajanju dokumentarnega filma Med Muro in Rabo, je urednica in soavtorica več izdaj publikacije Porabje z otroškimi očmi ter avtorica več strokovnih člankov in prispevkov s področja šolstva v Porabju. Tako je aktivno vključena v promocijo dvojezičnosti, šolstva in porabske skupnosti.

USZS

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Kejpi od cest prejk Google
Mappa

Prvin, če se je lüstvo kama pelalo pa nej znalo paut, je naprej vzelo avtokarto pa poglednilo, kak leko tapride. Tau je dobro bilau po vasaj pa še prvin, gda je nej bilau velkoga prometa. Depa zdaj je v velki varašaj težko do cilja pridti, najbola te, gda je velki promet, gda nega časa zemljevida gledati, paut gledati pa te še voziti. Tistoga ipa se je večkrat zgaulo, ka je šofer vö iz avtona stau po pa začno lüstvo spitavati, kak leko ta pa ta pride.

Velka pomauč je bila, gda so začnili odavati prve navigacije, stere so te vodile, stere že nej trbelo gledati, zato ka so v vsakšom križišči povedale na pravo ali na levo trbej pelati. Pri tej prvij navigacijaj se je večkrat zgaulo, ka si zablauo, ka so te v lagvo smer pelale, zato ka te še nej bilau telko satelitov kak gnesden. Zdaj se že tašo rejdko zgodi, ka te navigacija v lagvo mesto odpela. Te nauve navigacije so že fejst točne, ne kažejo samo paut, leko se vidi, gde je gužva, gde je paut dolazapreja, kelko leko tam vozi, pa zvün toga še dosta drügoga, ka nūcaš med potjauv.

Gnesden že prejk Google Mappa ne vidimo samo paut, liki kejptö, kak tisti ram vögleda, kama demo. Tej kejpi se tak delajo, ka vozi eden avto po varašaj, vrkar ma edno kamero pa kejpe dela od poti, od ramov pa od vsej taši znamenitosti, ka se s pauti vidijo.

Zdaj od 23. aprila de se znauva vozo pa sliko Google Maps avto v taši krajina, gde je kaj dolao-stalo ali malo slik majo. Med te varaše spadne Sombotel, zavolo toga se večkrat leko srečamo z njim avtonom. Depa nika se nej trbej bojati, če mo na sliki sebe ali naš avto vidli, zato ka kak obraz tak registracijo dolazakrijejo, aj se ne spozna, sto je na kejpi.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Golob na dunajskem posvetu za odločnejše skupno delovanje EU

Premier Robert Golob se je na Dunaju udeležil posveta skupine evropskih voditeljev o strateških prioritetah Evropske unije. Poleg Goloba ter gostiteljev, predsednika Evropskega sveta Charlesa Michela in avstrijskega kanclerja Karla Nehammerja, so se delovne večerje na Dunaju udeležili tudi voditelji Cipra, Danske in Malte. Predsednik slovenske vlade je poudaril, da lahko Unija aktualne izzive učinkovito naslovi le z odločnejšim skupnim delovanjem. V tem okviru je omenil tako varnostne kot tudi podnebne, migracijske, gospodarske in socialne izzive, vključno s težavami v kmetijskem sektorju. Priprava prihodnjih strateških prednosti EU, zbranih v t. i. strateški agendi 2024-2029, se je začela oktobra lani na neformalnem vrhu v Granadi. Srečanje na Dunaju je bilo eden od štirih posvetov voditeljev o ciljih in prednostnih nalogah EU za naslednjih pet let. Predsednik Evropskega sveta Michel je imel takšne posvete še v Vilni, Bukarešti in Varšavi.

Socialne demokrate bo po novem vodil Matjaž Han

V Ljubljani je potekal kongres Socialnih demokratov (SD). Novi predsednik druge največje vladne koalicijske stranke je postal Matjaž Han, ki je v drugem krogu tesno premagal Milana Brgleza. Gospodarski minister in dolgoletni član SD se je v nagovoru po zmagi zahvalil delegatom in dejal, da je pripravljen socialno demokracijo pripeljati nazaj, da bo nekoč spet vodila vlado. »Mi smo stranka socialnih demokratov in bomo to ostali ter bomo prepričali čim več ljudi, da nam zaupajo,« je v prvem pogovoru z novinarji po izvolitvi dejal Han. O pomenu svoje zmage za koalicijo pa je povedal, da ni nobenih sprememb: »Podpisali smo koalicijsko pogodbo. Imamo veliko nalog, ki jim moramo opraviti, in tu se z naše strani ne bo nič spremenilo.«

V Sombotelih že dvajsti lejt cvetijo Spominčice

»Jaz paj pojdem, kama koli ščem,« spejvamo v porabsko ljudsko pesmi Pravo sam ti dostakrat. Vrnau tau nauto so 13. apriliša zaspejvale Sombotelke spominčice, tau pa na ednom sploj posabnom mesti: v Koncertnoj dvorani Postojnskega

povodati, ka sta dvej pesmarci s prve skupine, Ana Bocskor in Ana Braunstein, eške gnes aktivni članici zbora.

Gospa Judita je brž gorprišla, ka té žensek iz Porabja nej trebej preveč spejvati včiti, vej so pa lübezen do slovenske pesmi

buricaj sprejaja Dušan Mukič, od tistoga mau pa sta prišli eške dvej nauvi članici tó. Tretji CD skupine z naslovom Eno takšo bi rad je vöprišo leta 2019, na 15. oblejtnico Sombotelke spominčice. Vse te pesmi so člani odebrali z dvej knjig Füčkaj, füčkaj, fantiček moj, šterivi sta Francek in Dušan Mukič vödala v lejtaj 2001 in 2003.

Gnesneden pet sombotelski spominčice geste, štere spreva-

nji pa je biu na srejdi apriliša, gda so se – vküper z drügimi člani društva – napautili v Postojnsko djamo. V želaudec zemlé so se vozili z malim cugom, že med potjauv so se leko čüdivali lejnim kapnikom pa vsefelé drügim kameni formam.

Po enovörnom španceranji so prišli v veuko Koncertno dvorano, štera má tak dobro akustiko, ka tam rejsan leko koncerte držijo. Spominčice

Sombotelke spominčice so v Postojnsko djamo sprevedili drügi člani Slovenskoga kulturnoga društva Avgust Pavel

ske djame (cseppköbarlang). Tau so bile venak najbole sve-tešnje minute v življenji pevske skupine, vej so pa pesmarce pod zemlauv svetile 20. jubilej svojoga prvoga nastopa.

Sombotelčarke so v preminauči dvajsti lejtaj rejsan »šle, kama koli so stele«. Ali bole povödano, kama koli so je pozvali. Mele so 85 nastopov, tau pa v domanjom Sombotelih, Budimpešti, porabski vesnicaj, depa v Sloveniji, Avstriji pa Srbiji ranč tak. Leta 2015 so v vesi Šempas v Vipavskoj dolini z moškami zaplesale eške en par naši plesov tó.

Kak se je začnila ta dvajstilejtna paut? Sombotelki Slovenci smo svojo društvo napravili leta 1999, gda koli pa smo vküpprišli, so vsikdar naprej-prišle fude Franceka Mukiča in vsakši je koražno spejvo. Ideja o pevskoj skupini se je narau-dila prauti konci leta 2003, pet članic društva pa je mejlo svoj prvi nastop 24. januara 2004 na Višišoj pedagoškoj šauli v Sombotelih. Skupino je tistoga reda vodila hči Avgusta Pavla, glasbena lernica Judita Pavel. Dvoglasno so spejvale štiri ženske z Gorenjoga Sinika in edna z Andovec. Mujs moremo

prinesle že z daumi, majo go v krvej. Na začetki leta 2006 so Sombotelke spominčice mele že osem članic, tistoga septembra pa že deset. Te se je skupini s fudami pridružo Francek Mukič, šteri je od Judite Pavel prejkvzeu vodenje skupine.

Glaven ciu pesmarc je biu, ka bi naše lejpe slovenske pesmi gorostale. Zatok so s pomoč-

Prvi nastop Sombotelke spominčice na sombotelskoj Višišoj pedagoškoj šauli (24. januara 2004). Spejvajo: Marija Lóczi, Ana Bocskor, Irena Karba, Judita Pavel, Ana Braunstein in Joli Gyécsek.

jata dva »spominčeka«. Njino ime má duplansko znamenje: po ednom tali so bile spominčice najlühše rauže Avgusta

so mele kauli šinjeka sive vaclejge, aj se vidi, ka so vküper valon. Kak smo že dojspisali, zaspejvale so edno porabsko nauto, poslušalo je je kauli petdeset turistov iz Slovenije, Rovačke, Kine, Vogrske pa od indrik. Spejvati v tajoj dvorani je bilau zavolo odmeva takšo, kak liki bi stali v ednoj katedrali.

Naš vodnik je s telefonom gorvzeu naš nastop, té kratek film smo gordjali na internet. V dvej dnevaj ga je poglednilo više osemstau lüdi, tak leko povejmo, ka je največ lüstva do tega mau vidlo té naš nastop.

Sombotelke spominčice so v preminauči dvajsti lejtaj posvedočile, ka v ednom veukom vogrskom varaši vrnau tak leko živé slovenska pesem. Pa eške tau, ka v veukom vogrskom maurdji tó leko plava eden mali slovenski šift.

Gnešnje Sombotelke spominčice pod zemlauv: Marija Kozar, Erzsébet Aranyi, Ana Bocskor, Marta Takács Németh, Ana Braunstein, Francek Mukič in Dušan Mukič

jauv Sombotelke slovenske samouprave vödale tri CD-ne, vse vküper s 64 porabskimi nautami. Prvi je vöprišo leta 2011 z naslovom Gnes je edna lühna nauč, drügi pa leta 2013 z naslovom Bila, bila deklina. Od leta 2015 pesmarce na tam-

Pavla, po drügom tali pa se pesmarce z nautami »spominajo« na svoja mlada lejta v porabski vesnicaj.

Tak je prišlo letošnje 20. leto, djenau 24. januara so Sombotelke spominčice držale jubilejne vaje. Najvekši svetek za

-dm-

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

V 9. številki Porabja, stera je vöprišla 6. majuša 1994, je na prvi strani, pod naslovom O SLOVENCEM NENAKLONJENEM ČASU, Ernest Ružič piso o tom, kak je Zveza Slovencev v Monoštri pripravila predstavitev dvojezične slovensko-vogrške študije oziroma doktorske disertacije, stero je napiso Ferenc Stipkovits, in se v njoj spravlo z zanimivim obdobjem (1945-1949) v Porabji in Železni županiji: »Gre za v marsičem specifično obdobje, ki je pustilo nekatere sledi vse do danes. Posebnost se kaže, denimo, v popisu prebivalcev leta 1949, ko se je v izrazito (slovensko) narodnostnih vaseh upalo izreči za Slovence/Vende le 36 ljudi, izmed 5153 prebivalcev. Ljudi so doobra prestrašili agitatorji, ki so svarili, naj se ne izrekajo za Slovence, ker jih bodo nasilno izselili v Jugoslavijo. Zato se pripadniki jugoslovanskih narodnosti (Slovenci, Hrvati in Srbi) niso upali izrekati o svoji pripadnosti, ker so se upravičeno bali prav neprijetnih posledic. V ljudeh so ostale travme (tudi zaradi raznarodovalne politike v obdobju, o katerem piše Ferenc Stipkovits, op. pisca) še desetletja. O svoji narodnostni pripadnosti niso bili pripravljeni govoriti celo v sedemdesetih in osemdesetih letih, ko jim uradna politika ni bila nenaklonjena. Na pogovor s slovenskim novinarjem so nekateri le pristali, vendar svojih razmišljanj niso bili pripravljeni povedati za radio ali za televizijo. Avtor študije nam predstavlja tudi podatke o povojnem strankarskem dogajanju v Porabju, o prvi politični organiziranosti Slovencev, njihovih prizadevanjih za hitrejši gospodarski razvoj in še o marsičem. Nedvomno se je Ferenc Stipkovits lotil zanimive tematike v pomembnem obdobju, vendar je ostal (to je novinarska, ne pa strokovna ocena oziroma mnenje) nekoliko preveč na površju. Morda je ravnal tako hote, in sicer naj si zaključke poišče bralec sam, recimo o že omenjenem popisu prebivalcev in podobnih primerov bi našli še več. Škoda pa bi bilo zdaj ostati pri teh podatkih in informacijah, ki izvirajo pretežno iz madžarske dokumentacije, in ne nadaljevati raziskovanja tega in poznejših obdobj. Kajti tudi petdeseta leta niso bila naklonjena porabskim Slovincem, v tem času so izselili v različne madžarske kraje številne slovenske družine, nekatere se nikoli več niso vrnile na svoje domove.«

BI RADI RADIO? Pod tem naslovom je Francek Mukič etak zapisal: »Pred 15-imi lejtami je generalni sekretar Demokratične zveze južnih Slovanov na Madžarskem Mišo Mandič pito Marijo Kozar pa mene, če bi mela volau pripravlati slovenski program na györskem radioni. Duplansko sva bila vesela zavolo te moga učnosti. Prvo: nej dugo sva prišla domau s pet-

lejtного študija na ljubljanski univerzi, gde sva skončala svoje šaule, pa sam eške samo ge daubo službo (Kak vogrski novinar pri vogrskaj novinaj Vas Népel!) Po drugom tali: strašno sva sé radüvala, ka mo v našoj rejči leko gučali pa spejvali po radioni. Tistoga ipa smo samo en mali kotichek meli v slovenščini v Narodnaj novinaj. Istina, ka 15 minut vsikši drugi keden nej dosta bilau, depa nika don. S trno velkov volauv sva začnila tau delo. Na paperi je najprva bila honorarna urednica Marija Kozar. Dali so nam eden stari magnetofon, pa s tistim sva začnila oditi po našaj vesnicaj. Ena paut iz Sombotela - gde smo od tistoga mau doma - na Verico pa Ritkarovec s cugom

pa busom je buma en cejli den trpejla. Tau je trüdnó delo bilau, depa sé je splaščalo. Dosta cajta smo bili s porabskimi, slovenskimi lidami. Dosta vse smo si leko zbrali za naš, kak müšin rep kratek slovenski radijski program.« Francek je piso ške o tom, kak je v začetki velka nevolá bila tüdi zavolo muzike, stere je nej bilau na radioni, tak ka sta z Marijo vse svoje gramofonske plošče, štere sta si kúpila v Ljubljani kak študenta, znosila v študio, po tistom pa ške cujda: »Na začetki sé je Marija vsakšo paut mogla v 100 kilomejtarov dalečnji Györ pelati, gde so vküper postavili program. (Györ je povejmo od Gorenjoga Sinika več kak 200 kilomejtarov daleč.) 1981-oga leta sam te uredniško delo ge prejk vzöu. Te že vsikši keden 15 minut, od 1984-oga pa 30 minut. Ge sam več nej büu honorarni delavec, liki sem büu v službi pri Madžarskom radioni, kam je valou Györski študio tö. Mojo delo je malo skor takšo bilau, kak koratovo življenje: en cajt v mlaki pod vodauv, drugo paut pa vanej na lufti. Zdaj sam delo vogrške programe, zdaj slovenske. Na žalost, dosta več sam mogo delati vogrski, ka s pau vörno oddajo sam don nej mogo en cejli keden peckati.

Brez nostalgije morem povedati, té naš slovenski radijski program sam s trno velkim veseldjom, da ne pravim, s preveč veliko lübezniyo vküper postavlo. Zato, ka sam vüdo, ka ga naši lidgé vsigder bole radi poslušäjo. Če rejsan, so nam sprvoga ništarni nej steli zavüpati. Kak če bi sé nika bodjali. Kak če bi mislili, ka smo mi nikši »Titovi špijoni«. Gda so za en cajt videli, ka mi nika drugo neškemo, liki samo tau, naj bi sé leko v našoj maternoj rejči pogučavali, pa poslušali naše mile pa vesele pesmi, te so méрни gratali. Dosta ji je bilau takši, šteri so za našoga programa volo nej k kejsnoj, velkoj meši šli, liki na rano. Takšoga poslušalca smo tö meli, šteri je materi, gda sta šla v cerkev, »zlažo« (no, tau do urednikom slovenske oddaje v pekli tö cuj drugam grejam šteli!), ka je prej nika doma pozabo, samo da nas leko do konca poslušä. Dvej velki kišti puno pisme pa karte mam od naši vörni poslušalcov.

No, meli smo lagve gneve tö. Zato, ka smo sé v tistaj, lejpaj partijskaj cajtajt vüпали bole kritično tö gučati, so nas tü pa tam gorzglasili: na ministerstvi, na partiji, na radioni. Gda je na Gorenjom Siniki brv več kednauv ali mejsecov v potauki ležala, lüstvo pa je moglo nutri v potok, po tistom pa vökoracati, smo večkrat kritizirali dolenjesinčarsko občino, te so nas pa zdravan na biroviyo steli vlejšti. Baug jim odpüsti! (Vüпам, ka tau do mi pa v pekli med moje dobre dele šteli. Kritiziranje tö, pa odpüščenj tö.) Prva vekša nevolá z našo slovensko oddajo sé je te zgodila, gda so s pau edenajste na pau deseto prejk djali naš cajt. (Te so dosta mejstaj meše!) S tem smo zgibili nej malo poslušalcov. Eške vekša baja pa sé je zgodila, ka so nam 1992-oga leta vkraj vzeli srednji val. (Nej samo slovenski oddaji, liki cejlomi regionalnomi študioni Györ). Lidgé v Porabji pa nemajo takše radione, na šteraj bi büu takzvani vzhodni UKV (66-74 Mhzöv). Zdaj nas dosta menje lüdi poslušä, kak prva. Vujznili smo sé, kak Talanin pes, gda je led djo, pa je mislo, ka žujco gej.

Po političnaj spremembaj smo mislili, ka de vsigder baukše, dosta več cajta dobimo na radioni ptt. Madžari v Pomurji majo na den več vör radijskoga sporeda, nam so pa eške z naše pau vöre pet minut (!) tö vkradnili. Zdaj mamó 25 minut. Na keden!... Že smo lepau nutri navčili našoga 13 lejt staroga sina, Dušana tö, šteri že od tretjoga leta mau slovenski pripovejda svoje verse, pripovejsti za mlajše. Družinski radio, ka ga ena družina pripravla. Samo naj naslednje nede ovak tö družinski radio. Takši, šteroga samo ena družina poslušä! RADI BI RADIO!!!

Vküppobrala Silva Eöry

... DO MADŽARSKE

Na Madžarskem petkrat več filipinskih delavcev

Prihod gostujočih delavcev iz tretjih, bolj oddaljenih držav se je lani pomnožil. To zelo dobro kaže število delavcev s Filipinskih otokov. Medtem ko jih je predlani delalo na Madžarskem 1100, se je lani njihovo število dvignilo na 6300. Po rasti števil jim sledijo Vietnamci in Kirgizi. Prvih je lani prišlo delat v našo državo 2200, zadnjih 1300. Iz sosednjih držav skoraj ni več delavcev na Madžarsko, kar razlagajo s tem, da tukajšnje plače niso več privlačne niti za delavce iz držav nečlanic EU. Na podlagi prejšnjih procesov preseljevanja dela na Madžarskem še zmeraj največ ljudi iz Ukrajine, Slovaške in Romunije. Ukrajincev, verjetno večinoma Madžarov iz Ukrajine, je okoli 20 tisoč, le da Madžarsko mnogi izberejo samo za prehodno državo, kajti lani je njihovo število upadlo za 3600.

Denarno nagrado za Nobelovo nagrado je izročila univerzi

Katalin Karikó, ki je lani prejela Nobelovo nagrado za fiziologijo in medicino, je denarno nagrado izročila univerzi v Szegedu. Njena raziskava z ameriškim znanstvenikom Drewom Weissmanom, s katerim si je delila nagrado, je postavila temelje za cepiva proti covidu-19, ki sta jih razvila BioNTech-Pfizer in Moderna. Znanstvenica Katalin Karikó je omenjeni univerzi, ki je bila njena alma mater, poleg približno pol milijona dolarjev podarila tudi dvojnik Nobelove nagrade. Gesto je utemeljila z razlago, da želi svojo nagrado deliti z mladimi naslednjih generacij.

ŽMETNO JE TAK DOMAU TITI, KA JE VSE PRAZNO

Ilona (Ica) Ropoš, po možej Monek, na Dolejnjom Seniki žive s svojo družino, depa ona je ovak z Gorejnjo-ga Senika doma. Tau sem te zvedo, gda sem pripovejdo z njauv. Na Gorejnjom Seniki na ednom najbola mirnom tali, v Hampoji, je bila doma. Nejdaleč kraj od tromeje, depa vrkar pri spomeniki kak dejte ali mlada dekla je nikdar nej odla, samo sledkar, gda več nej bilau granice. V šaulo odti od dauma je nej bilau leko delo, sploy te nej, gda je blata bila, tašoga reda so črejlve menjavali.

- Ica, mlada lejta si na Gorejnjom Seniki doživela, kak se je teba tam vidlo, dobro je bilau tam živeti?

»Fejst dobro je bilau tam, istina, samo devetnajset lejt sem bila doma, depa mena se je vidlo. Še tak se mi je vidlo, ka vsikši den, gda smo šaulo meli, smo pejški šli do šaule pa te še nazaj. Te je vsigdar tak bilau, gda je dež ušo pa blata bila, te smo s šebarami (škornji) šli zdaumi pa te vrkar v vesi, gde je že dobra paut bila, tam smo se te züli pa črejlve smo obüli.«

- Dosta sodakov je odlo tam v Hampoji kak ste vi doma bili?

»Skrak je bila meja, zato je dosta sodakov bilau, kak pri meji tak spodkar v dolini Hampo. Zavolo toga smo se nikdar nej bodjali, ranč smo nej mislili na tau, vejpa vsepovsedik so sodacke stali. Od koga bi se mogli bojati, gda tihinec v ves ranč nej mogo pridti, sodacke so ga nej pistili.«

- Ka je zdaj z vašim rojstnim ramom?

»Ram je zdaj prazen austo, nej smo ga še odali, zato ka oča je dvej leti nazaj mrau. Ne vejmo še, ka baude z ramom, dostakrat pravim našim mlajšom, aj....«

- Kelko mlajšov je vas bilau?

Ica že par lejt dela na recepciji hotela Lipa.

»Nas je dosta, nas je pet, mam dvej sestre, edno starejšo pa edno mlajšo, pa dva brata, steriva sta tō mlajšiva od mene. Eden brat pa ge na Dolejnjom Seniki živeva, drugi brat je v Somboteli,

Brata pa sestre Ropoš (Ica druga z lejve).

ena sestra je v županiji Somoogy, druga sestra je pa v Sloveniji.«

- Ti, stera si paulek pri tromeji bila, dostakratsi odla pri spominskem kamni, gda si še tam živela?

»Nej sem bila gnauk nej,

zato, ka je nej bilau slobaudno tam ojditi. Mi smo vrkar v Barkonji lejs meli pa če smo kaj delali tam, sodacke so že šli za nami pa spitavali, kama demo, ka delamo. Ge, dočas, ka sem doma bila, nikdar sem nej ojdla pri Tromejniki. Od tistogamau, ka sem kraj od daumi prišla, tō nej dostakrat, vsevküper dvakrat sem bila tam. Dočas, ka sem doma bila, v lasej sem dosta odla, zato ka rada sem gobe brala pa še gnesden je rada berem, če cajt mam.«

- Gda si vōzopodla šaulo, kama si se üšla včit?

»V Sombotel sem üšla se včit za strojepisko.«

- Težko se je bilau navčiti na mašini pisati?

»Nej je bilau léko, depa tak fejst težko tō nej. Gnesden, gda že mam računalnike, je dosta lažej tipkati, kak še na tisti stari mašinaj. Tiste si redno mogo mlatiti, gda si piso, če si pa kaj zapravo, tisto je težko bilau vōpopraviti. Zdaj je tau niša navola

smo si s hitropisom dola-zamerkali, ka so nam povedali, potejn smo pa te dola-zdruknivali.«

- Hitropis, ka tau zaznamüje, kak trbej tašoga reda pisati?

»Tau se tak piše, ka vse se skrajša z znaki, zato leko

Šurša rodbina v Somboteli, gda je sestra zgotauvila šaulo. Ica tretja v prvi vrsti z lejve.

tak brž dolanapišeš. Te sem znala, depa zdaj sem že pozabila, zato ka nej mi ga je trbelo nūcati.«

- Kama si üšla delat, gda si se vōnavčila, gda si narredla izpit?

»Sé v Varaš na občino sem šla delat, tau je že davnik bilau, leta 1987.«

- Gda si se ženila?

»Leta 1989 sva se zdala pa tak sem te na Dolejnji Senik prišla. Človik je te še mladi biu pa bola naleki je z daumi odišo, zdaj, gda sem že starejša pa kak so stariške tapomrli, zdaj bi že dosta bola žmetno bilau z daumi oditi. Gda je človik mladi, ovak zmišlava pa ovak zdaj, gda je že starejši. Zdaj že z mojo pametjov gvüšno, ka bi nej odišla iz dauma ali vō iz domanje vesi.«

- Žmetno je tak domau titi v rojstno ižo, ka je vse prazno?

»Fejst žmetno, depa zdaj sem se že malo vcujvzela. Žmetno je, gda deš kauli po

rami pa vidiš vse tašo, ka si nūcala ali si se špilala s tistim, gda si mala bila.«

- Stariške so delali grünt, meli so krave?

»Dosta smo delali, zato ka smo meli krave, svinje pa vse. Zavolo toga smo zem-lau delali, senau smo sišili,

okapali smo. Gnesden se že lüstvo s tejm ne spravlja pa ranč nej trbej, zato, ka se ranč ne splača. Prvin so se vlekli pa pogajali za šance pa za mejé, sto kelko leko pokosi, zdaj že nikoma nej trbej, radi so, če stoj dolaspuca. Depa itak tak mislim, ka prvin je baukse bilau, bola mirno je bilau vse, kak za starejše, tak za mlajše.«

- Tau si prajla, ka vas je dosta, vsevküper pet mlajšov. Gda ste se slejdnjo paut tak srečali, ka ste vsi vküper prišli?

»Najslejdnje smo se te vküpernajšli, gda je brato sin firmo emo. Tašoga reda nas je dosta, bratje, sestre, žené, možavge, njigvi vcujvalaun, mlajši, tak ka redna družina smo.« (Kejp na 1. strani: Družina Monek ma tri sine pa eno hčerko, na kejpji še nečak.)

Karči Holec

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Iz Beneške Slovenije s svojimi dugimi dolinami med viskimi gorami pa brgauvi v vcejlak ovakšo krajino skaučimo.

Iz toga so Prleki pa Prlečke vöprišli, lidge, steri v Prlekiji živejo. Depa, ta rejč eške neka drugo znamenüje. Radi

merk pravijo, tak, kak se tau v njivoj domanjoj rejči guči. Z visko zdignjeno glavau se radi povalijo, ka eden človek

sag), v stero so tam živeči stari Slavi nutstanoli, je Samovo kraljestvo bila. V njega so se slavska plemena (törzsek) zvezala, velka krajina je tau bila. Ne vej se, če je kral Samo svojo metropolo emo. Ka pa je kral biu nam stari doku-

vöprišli, po tejm dvej državi majo. Od tej gda drugič kaj več povejmo, gda mo tadale po Prlekiji ojdili. Je pa gvüšno tau, ka Slavi so v krajini ostanol. Leko, ka Ljutomer je že mala ves bijla. Kak se je zvala, se ne vej. Mura pa je tadale tekla pa se včakala, ka Ljutomer pod velko püšpekijo iz Salzburga pride. Kak je krščansko vörvanje vse bole v krajino šlau, so ob tom do nebesko dosta zemle prišli. S tejm smo že nut v čas prišli, gda v Panonsko nižavje vogrski velki knez Árpád nutvdari. S tejm se nauve pa nauve bojne za cejle velke krajine bijejo. Mura je dostakrat kr-

vava tekla. Drgauč v naši pripovejsti o slovenski krajinaj nazaj v Ljutomer, Lotmerk staupimo, o sterom eške dosta mamo za povedati. Tüdi od toga, ka vse se je v njem narodilo, ka na nikoj prišlo. (Kejp na 1. strani: Takšni kamlov, ka so skrak poštij stali, se je v Sloveniji preci najšlo. Tistoga, ka bi nam mesto prleške ad Vicesimum pokazo, eške nejso najšli. V zemli nas eške dosta vsega čaka,

Prlekija kak eden šinjek slovenske kokauši vögleda ali pa kak bi kokauši kaulak njega vacalejk (ruto) zvezali. Ovak Prlekija za menjši tau dosta vekše Štajerske vala. Depa uni za sebe vsigdar pravijo, Prlekija je neka več kak pa Štajerska.

Leko bi tak prajli, ka deleč prejk cejle Slovenije letimo pa se skur skrak reke Mure dojspistimo. Krajina svojo ménje ma, za steroga bi se tam živeči lidge »bojnali« to.

Prlekija

Od toga imena legenda živé ali pa bi rejsan leko tak bilau. Mi bi v Porabji rejč »prva« prajli, v Prlekiji pa »prle« pra-

povejo, ka že prle, že prva so uni v toj krajini živel. Dobro, tau že malo na lokalpatriotizem vlečé. Vej se, ka prva ali po njivo prle so že stara lüstva v krajini živila.

V Prlekiji se guči pa govori tō. Tak se tau leko čüje: »Neš ti meni nikaj guča« ali pa »Ne boš ti meni nič govora«. Depa, za tisti pravi prleški guč tisti vala, ka se v Ljuto-

iz Ljutomera njemi nede tak pravo, za nji samo Lotmerk živé.

Kak povejdano, se je v krajini pa tam na mesti gnešnjoga Ljutomera že prva dosta vsega godilo. Arheologija nam o tom pripovejda. Leko se s trno starimi kulturami srečamo, oprvin pa se kaj več v Rimskon imperiji o krajini zvejd. Vej se, poštija od Peto-vie (gnešnji Ptuj) do Savarie (gnešnji Sombotel) prejk po gnešnji Prlekiji je šla. Vejmo tau tō, ka takše poštije za seuv prinesejo. Kaulak nje se pejnezi obračajo. Na njoj so se na velke kaula vlekla, ka poštija je vse gor do Óbude šla. Šega je bila, ka na vsikši 20 milj je velka štacija bila, kak ad Vicesimum poznana. Takša je v Prlekiji tō bila, nin 10 km vkraj od gnešnjoga Ljutomera je stala. Tau latinsko ménje leko kak »skrak dvajstoga (kamla)« tumačimo.

Reka Mura

je tista tekauča voda, stera gnes med Prlekijo pa Prekmurjem za granico vala. V tisti časaj je tomi eške nej tak bilau. Prva velka država (ro-

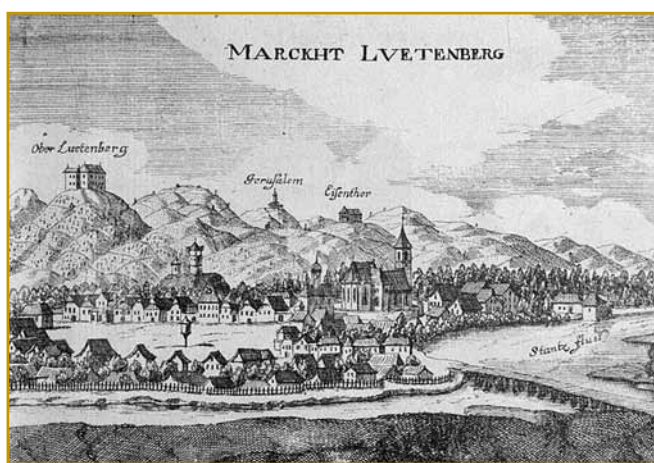

Tak aj bi kral Samo vögledo. Njegov kraljestvo je kratko živelo. Žmetno bi njegve granice »potejgnoli«, eške včeni lidge se od nji ne morejo zgučati. Vej se pa, ka Samovo kraljestvo je od 623 do 658 stalo, gda je Samo mrau.

ment pripovejda, v sterom leko za njega latinsko rejč rex najdemo, tau se kral tumači. Kak se vse brž vömini, se je v tisti časaj vedlo vöminiti. Samo je Franke nej samo

Mura gnes samo eno strügo ma. Indasvejta pa je nauve pa nauve strüge po ravnici rejzala, kak se tau lepau na fotografiji leko vidi. Tistim indašnjim strügam se gnes stara Mura pravi.

Tak je leta 1681 Georg Višer Ljutomer vido. Na levjom kraji više njega na brgej grad stodji. Njegov prvo poznano ménje Lutenberch se skur tak čüje, kak nemško ménje Lutenberg. Iz toga je gnešnje ménje Lotmerk ali Ljutomer vöprišlo.

vijo. Ka mo se bole razmeli, tau tak dé, mi povejmo: Prva pridi, nej ka bi pozabo, Prleki povejo: Prle pridi, ne ka bi pozöba. Ranč iz toga »prle« aj bi se ménje Prlekija narodila.

meri pa vesnicaj kaulak nje-ta guči.

Ljutomer

za metropolo pa düšo Prlekije vala. Svojomi varaši Lot-

gnauk naklesto, gda kraljestvo po njegvi smrti raznok spadne, se vse vküper ovak obrne. Franki vse vekšo mauč majo. S tejm se pomalek Mura kak cerkvena pa civilna granica vse bole vökaže. Slavi, iz steri so Slovenci

ka nam od stari časov leko pripovejda. V njoj pa se je že tüdi dosta tistoga najšlo, ka nam od prvi Slavov v Prlekiji pa s tejm tüdi v Ljutomeri leko pripovejda.)

Miki Roš

23. april – svetovni dan knjige in avtorskih pravic

VRTNICE, KNJIGE IN ZMAJ

V preteklih stoletjih je knjiga postala ena izmed človekovih najboljših prijateljev in je še vedno z nami, ko smo dobre volje, pa tudi ko čakamo

vonj je tolažil tiste, ki so bili žalostni zaradi prejšnjega uničenja. Ubijalec zmajev je s svojo železno orokavičeno roko utrgal vrtnico in jo dal

ker se 23. aprila po vsem svetu spominjajo obletnice smrti dveh velikanov evropske literature, Williama Shakespeara in Miguela de Cervantesa (23. april 1616).

Dandanes smo v srečnem položaju, da lahko neomejeno izbiramo med mojstrovinami najboljših domačih in tujih avtorjev. Nove knjigarne so prave palače, ki predstavljajo zakladnico znanja in zabave, a tudi zvonovi na vratih majhnih antikvariatov nenehno zvonijo in naznajo prihod vse več

Knjižnica v Slovenskem domu v Monoštru ponuja širok izbor literature v slovenskem jeziku.

na tolažbo. Spremlja nas na počitnicah, tudi ob potovanju z javnim prevozom, na avtobusu ali vlaku prinaša veselje. 23. aprila praznujemo zaradi naših starih dobrih prijateljev, na svetovni dan knjige, ki je posvečen promociji branja, založništva ter zaščiti avtorskih pravic in intelektualne lastnine. To je dan, ko praznujejo knjiga in vsi bralci tega sveta. Knjige nam omogočajo pobeg v drugačne svetove, širijo naša obzorja in nam pomagajo razumeti drugačne kulture in perspektive. Branje nas nenehno uči in spodbuja k razmišljanju, razvija naš besedni zaklad ter izboljšuje koncentracijo in sposobnost kritičnega razmišljanja.

Katalonija ima lepo tradicijo. V starih časih so se ljudje zatekali k svetemu Juriju po pomoč, ker je njihovo deželo opustošil hudobni zmaj. Legendarni krščanski junak se je z zverjo spopadel kot pogumen vitez in ga v hudem boju premagal. Zmajeva kri je brizgnila po tleh: zgodil se je čudež, saj so v tistem trenutku iz zemlje zrastle čudovite vrtnice, katerih

prelepi princesi, ki jo je rešil pred zverjo.

S tem je ustvaril tradicijo, ki živi še danes. Katalonci si na dan svetega Jurija (ali kot pravijo Sant Jordi) drug drugemu podarjajo rože. Še več, zdaj drug drugega preseneti-jo ne le z vrtnicami, ampak tudi s čudovitimi knjigami. Rekli so: Vrtnica je za ljubezen, knjiga pa za vedno!

V Kataloniji na ta dan v trgovinah prodajo več kot milijon in pol knjig, šest milijonov vrtnic pa dobi nove lastnike. Od takrat se je katalonska tradicija počasi razširila tudi drugod po svetu. Ta praznik se jim je zdel tako pomemben, da so se leta 1995 obrnili na Unesco in predlagali, da bi dan podarjanja vrtnic in knjig postal svetovni dan. Na ta način lahko vsi izkoristijo to čudovito izkušnjo.

Ideja se je porodila leta 1929 pisatelju Vicentu Clavelu, ki je živel v Barceloni. Menil je, da bi bilo prav, da bi ob dnevu vrtnic in knjige, ki ga praznujemo že dobrih šest stoletij, za krajanke organizirali prireditev, ki bi spodbujala branje in seveda lepe knjige. Ta dan je bil izbran tudi zato,

interesentov in kupcev.

V tretjem desetletju 21. stoletja zelo preprosto pridemo do knjig. Prek spleta lahko naročimo branje za dostavo na dom, če pa imate radi res moderne stvari, lahko svoje najljubše knjige berete v sodobnem formatu kot e-knjigo.

Branje ni le koristno, temveč tudi izjemno zabavno in sproščujoče. Ko se potopimo v dobro knjigo, lahko za trenutek pozabimo na vsakdanje skrbi in se prepustimo čarobnemu svetu besed. Zato je pomembno, da knjige obdržimo kot neprecenljiv vir znanja, navdiha in sprostitve ter da spodbujamo branje pri vseh generacijah. Svetovni dan knjige nas opominja, da je branje najlepša pustolovščina, ki nam je vedno na dosegu roke.

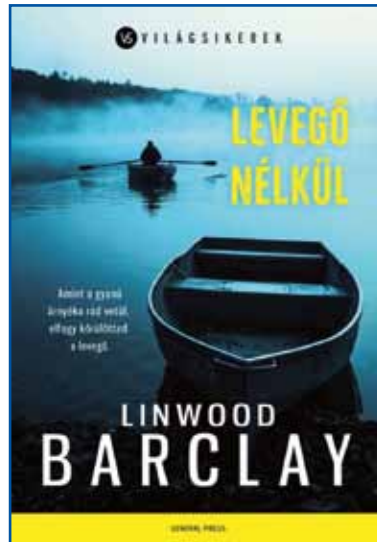
K branju spodbujamo tudi na straneh časopisa Porabje, vsak teden vam ponujamo kakšno knjigo in vam želimo branje približati na način, da boste v knjigah našli veselje in priložnost za odkrivanje novih domišljijskih svetov.

nmv

Knjižnica Ferenc Móra priporoča v branje

LINWOOD BARCLAY: BREZ ZRAKA

Konec nekega tedna, ko gre Andrew Mason na ribolov, njegova žena Brie izgine brez sledu. Senca suma takoj pade na moža, toda policija proti njemu nima nobenega dokaza. Andyjeva dolga peklenska pot se po šestih letih na videz konča: spremeni si ime, zapusti svoj nekdanji dom in spozna Jayn, ki bi mu lahko

pomenila nov začetek. Toda nekega dne se pri hiši, zgrajeni na mestu njegovega nekdanjega bivališča, pojavi skrivnostna ženska, ki je čisto podobna Brie, in zmedeno išče svoj stari dom.

Znova se prebudi dvom in policija znova privleče na dan zakopane dosjeje. Ali je možno, da je Brie po vseh teh letih še živa? In če je, kje je bila doslej? Vprašanja zahtevajo dejanja in z minute v minu-

to bolj zmanjkuje zraka.

Margit Mayer, Agota Horvath

Srečanje v parlamentu

V zgornji dvorani parlamenta so se 12. aprila srečali vodje narodnostnih javnih izobraževalnih ustanov, ki jih vzdržujejo narodnostne samouprave in njihovi predstavniki. Udeležence sta pozdravila Miklós Soltész, državni sekretar, odgovoren za cerkvene in narodnostne odnose pri uradu predsednika vlade,

in Erzsébet Racsó Holler, predsednica Zveze državnih narodnostnih samouprav. Udeležence so nagovorili številni predavatelji, med njimi dr. Gabriella Hajnal, predsednica Centra Klebelsberg; dr. Zoltán Maruzsa, državni sekretar za javno izobraževanje; József Weigert, vodja Nemškega in meto-

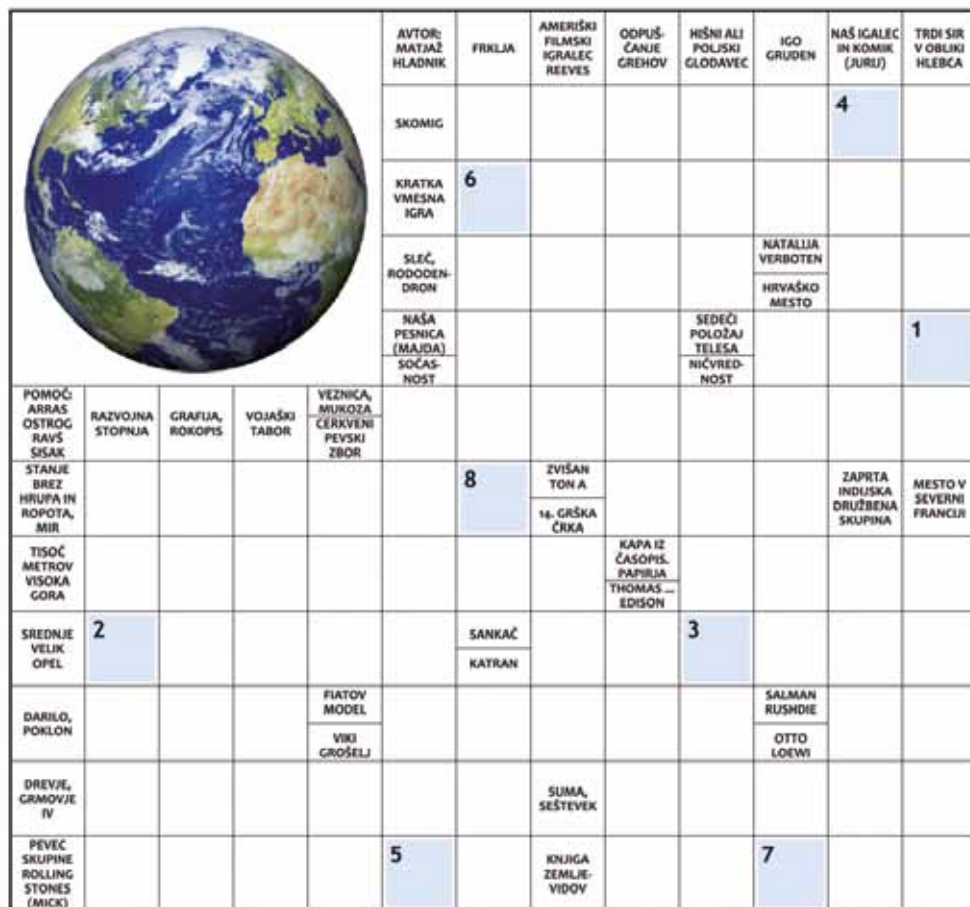

dološkega centra na Madžarskem in poslanec Imre Ritter, predsednik komisije za narodnosti na Madžarskem. Program konference je popestril nastop slovaških, srbskih in nemških dijakov. Od predstavnikov slovenskih narodnostnih javnoizobraževalnih ustanov so se dogodka udeležili: Agica Holecz, ravnateljica Dvojezične osnovne šole in vrtca v Števanovcih, Ildikó Doncsicz Treiber, ravnateljica Dvojezične osnovne šole in vrtca Jožefa Košiča, v zastopstvu vzdrževalca (Državna slovenska samouprava) pa predsednik Karel Holec. Prireditel sta z navzočnostjo počastila slovenska parlamentarna zagovornica Erika Köleš Kiss ter pravni svetovalec in asistent zagovornice dr. Ferenc Sütő.

FS

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	6	7	8	5
---	---	---	---	---	---	---	---	---

V četrtek 2. maja bo oddaja Slovenski utrinki na sporedu TV Slovenija 1 ob 14.30. Ponavljanje magazina bo na sporedu TV Slovenija 3 v nedeljo 5. maja ob 19.35. Oddajo si lahko kasneje ogledate na spletnem naslovu:

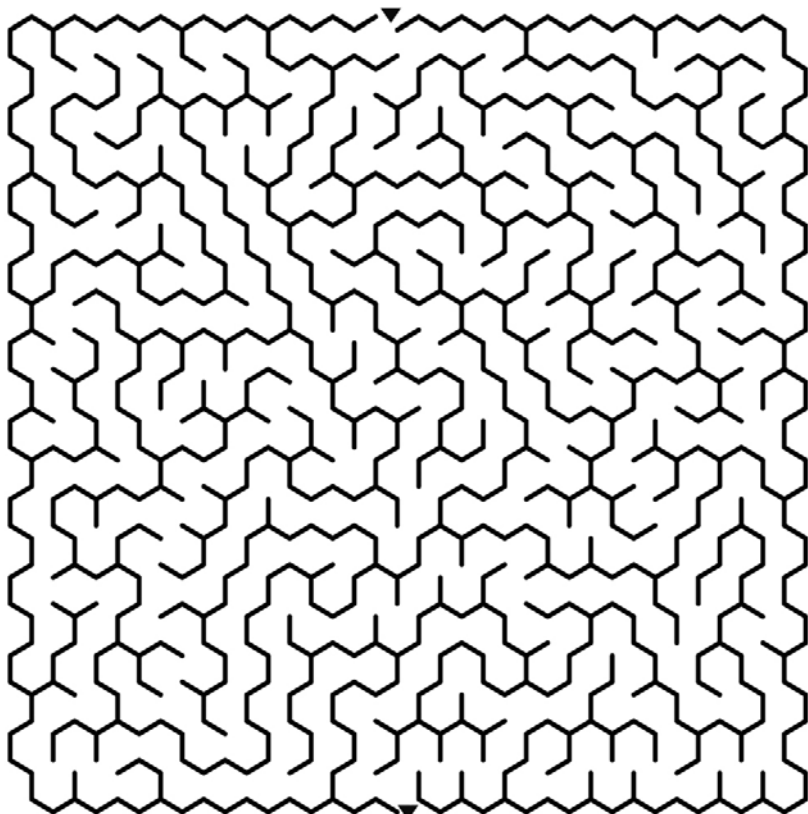
<https://www.rtv slo.si/tv/oddaja/84>

Pridružite se nam pred zasloni!

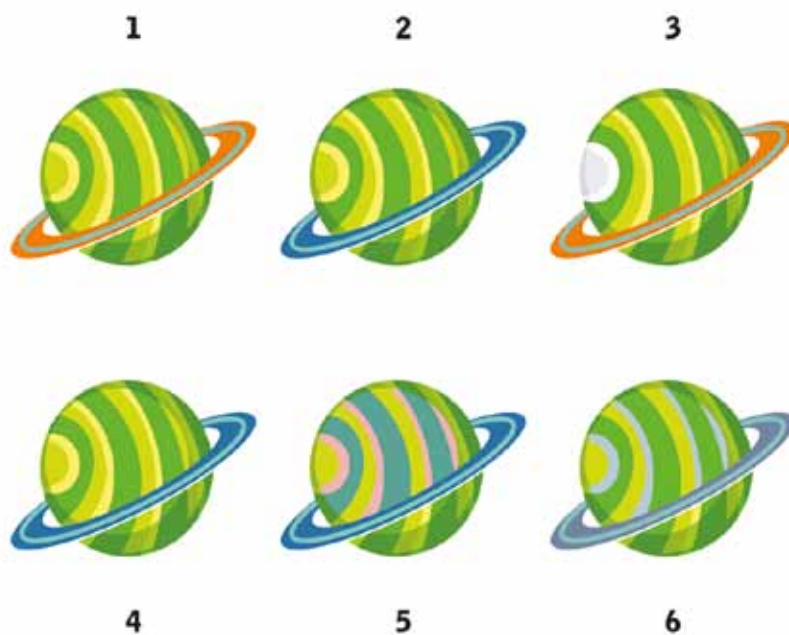
TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:
<https://tvspored.delo.si/>

LABIRINT

PLANETI

Samo dva planeta sta si povsem enaka med seboj. Poišči ju!

Vabilo Meghívó

Zveza Slovencev na Madžarskem vas vljudno vabi na odprtje
razstave Tatjane Mijatović z naslovom

Okamenki,

ki bo 7. maja 2024, ob 18. uri v Slovenskem domu v Monoštru.

Razstavo bo javnosti predstavil likovni kritik Mario Berdič.

A Magyarországi Szlovének Szövetsége szeretettel
meghívja Önt Tatjana Mijatović

Kövületek

című kiállításának megnyitójára, amelyre 2024. május 7-én,

kedden 18 órai kezdettel kerül sor a

Szlovének Házában Szentgotthárdon.

A kiállítást Mario Berdič művészeti kritikus mutatja be a közönségnek.

V PORABJE SPET PRIHAJA OLIMPIJSKA BAKLA!

Slovenska bakla bo tudi letos pred igrami
v Parizu obiskala vse občine v Sloveniji in
pokukala tudi v Slovensko Porabje.

Petek, 26. april 2024

12.00 PRIHOD BAKLE V PARK OB CERKVI –
GORNJI SENIK

Baklo prevzame predsednica Zveze Slovencev
na Madžarskem Andrea Kovacs z manjšo ekipo

Vrtčevski program

12.30 ŠTAFETNI TEK Z BAKLO DO
ŠTEVANOVCEV

Po gričevnatem delu Gornjega Senika bodo
baklo peljali na kolesu

13.00 BAKLA V ŠTEVANOVCIH – Športno
igrišče OŠ

Pozdravi

13.30 ŠTAFETNI TEK Z BAKLO PROTI
ANDOVCEM

Skozi gričevnati del Gornjega Senika bo bakla
potovala na kolesu

14.00 PREDAJA BAKLE NA MEJNEM
PREHODU ANDOVCI – BUDINCI

Baklo preda Karel Holec – predsednik Državne
slovenske samouprave

Vljudno vabljeni, da baklo s tekom in
navijanjem podprete tudi v Porabju.

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

OGLAS

Generalni konzulat RS v Monoštru prodaja diplomatsko služ-
beno vozilo z naslednjimi podatki:

Lastnik vozila: Generalni konzulat Republike Slovenije v Mo-
noštru

Znamka, tip: BMW 520d

Letnik: 2017

Datum prve registracije: 13.12.2017

Datum prve registracije na Madžarskem: 13.12.2017

Prevoženi km: 82.000

Tehnični pregled: do 16.12.2025

Motor: dizel, 1995 cm³, 140 kW

Menjalnik: ročni (6 pr.)

Kraj ogleda: Kossuth u. 39, Monošter/Szentgotthárd

Cena: 20.500 EUR oziroma najboljša ponudba